

nosti pojavila namigovanja, da se je Kardelj zgledoval po Gustinčiču oz. celo iz njega prepisoval. Perovšek je vsled omenjenega opravil pravo forenzično primerjalno analizo obeh tekstov, ki je vključevala tudi uporabljeno literaturo, in dognal, da to nikakor ni umestno, »pač pa je umestna ugotovitev, da je med tedanjimi maloštevilnimi slovenskimi komunisti živelo toliko teoretičnopolitične in ustvarjalne moči, da sta bili v njihovih vrstah v dobrih desetih letih opravljeni dve samostojni obravnavi slovenskega narodnega vprašanja.« Med obema je bilo Kardeljevo problemsko bogatejše in intelektualno močnejše.

Ugotovitev o ustvarjalni moči slovenskih komunistov se morda zdi nekako samoumevna, zlasti če nehi-

storično sklepamo »za nazaj«, v smislu: Če so komunisti zmogli zmagati v vojni in vzpostaviti svoj družbeni red, so morali biti tudi ustvarjalno močni. Toda v času med obema vojnama, ko so bili komunisti maloštevilna in ilegalna skupina, s katero se meščanska politika sploh ni hotela pogovarjati, bi bila taka trditev do izida Perovškove knjige smela oz. zgolj fragmentarno argumentirana. Poslej, po njegovi akribijsko »čisti« in bogati razčlenitvi, pa je postala zares »samoumevna«. Poleg tega, da so bili komunisti »narodni« in si hkrati prizadevali »vlivati revolucijo«, so v tistem času nedvomno razkazovali tudi velik intelektualni potencial. In ta napravi na bralca Perovškove knjige resnično močan vtis.

Jure Gašparič

Od deželnih pridelkov do kolonialnega blaga

Marija Počivavšek, **En gros & en detail. Trgovina v Sloveniji do druge svetovne vojne: trendi, strukture, prakse.** Celje: Zgodovinsko društvo Celje, 2012. 416 strani. (Zgodovini.ce; 13)

Zgodovinsko društvo Celje je kot trinajsti zvezek svoje zbirke *Zgodovini.ce* izdal delo Marije Počivavšek *En gros & en detail*. Naslov knjige je zelo poveden, četudi bi znali predvsem mlajši bralci imeti težave z razumevanjem besedne zveze, ki jo je avtorica uporabila za naslov svoje knjige. Trgovina na debelo in drobno (na veliko in malo) je danes nekaj, česar ne vidimo, vsaj na različnih izveskih ne, preveč pogosto. Povprečni kupec se namreč srečuje predvsem s trgovino na drobno, kamor sodijo tudi različni prodajni triki 3 za 2 in podobno. Trgovina na debelo je namreč trgovina, ki je posrednik med proizvodnjo in trgovino na drobno. Bila pa je ta besedna zveza v preteklosti vtkana v srčiko trgovine. In s trgovino, kot pomembno gospodarsko dejavnostjo, se Marija Počivavšek ukvarja v omenjeni monografiji, ki zaobseže časovni lok od sredine 19. stoletja do let pred drugo svetovno vojno.

V poglavju *Zakonodajno okolje* avtorica predstavlja zgodovinski razvoj zakonodaje, povezane s trgovino in trgovci od sredine 19. stoletja do konca tridesetih let 20. stoletja, ko je bila sprejeta starojugoslovanska zakonodaja. Razvojni trendi v trgovini so prikazani v tretjem poglavju. Zakonodaja je predstavljala normativne okvire, ki pa niso bili edini pomembni za stanje trgovske aktivnosti. Pomembni sta vsaj še splošna stopnja gospodarskega razvoja in pa geografski položaj.

Avtorica se je po predstavitvi zakonskih okvirov in splošnih trendov posvetila predstavljanju trgovine v posebnostih slovenskega okolja na primerih Ljubljane, Maribora in Celja. Gre za tri največja slovenska mesta oz. za tri pomembna gospodarska središča, kjer se je trgovina lahko razvijala v vseh svojih oblikah. Tu se nam pred očmi izrišejo zgodbe znanih trgovskih družin oz. družb, ki so bile pogosto pomembne ne le v lokalnem okolju, pač pa tudi širše, saj so bili nekateri med njimi pomembni trgovci za področje cele Jugoslavije.

Poglavje *Struktura slovenske trgovine* nam predstavi raznolikost trgovin, ki so kupcem ponujale različne vrste blaga. Najpogostejši tip trgovine je bila trgovina z mešanim blagom, ki je kupcem ponujala tako rekoč vse na enem mestu – z izjemo blaga, za katerega je bila potrebna koncesija. V istem poglavju avtorica piše tudi o vlogi trgovine v gospodarstvu, ki je seveda zelo pomembna. Trgovina je tesno povezana s proizvodnjo dobrin in pridelavo hrane. Industrija in kmetijstvo, ki ne uspeata svojih proizvodov in pridelkov ponuditi na trgu, sta obsojena na propad. V Sloveniji so med vojnami prevladovali posamične trgovske firme, ostale oblike so bile v manjšini. Ob koncu poglavja avtorica opozori tudi na nekaj, kar bi nam pravzaprav moralo takoj pasti v oči, a običajno spregledamo. V preteklosti so bili trgovci na drobno lahko specializirani za določene proizvode ali pa so imeli t.i. trgovino z mešanim blagom. Kaj pa je današnja mestna veleblagovnica? Pravzaprav velika trgovina z mešanim blagom. A če bi se komu današnja veleblagovnica predstavljala kot trgovina z mešanim blagom, bi se to zdelo čudno, za koga morda celo slabšalno. Pa vendar, kaj pa pomeni besedna zveza, »pri nas dobite vse«?

Trgovina so tudi zaposleni v njej in temu je avtorica posvetila posebno poglavje. Tu najdemo zanimive ugotovitve o strukturi zaposlenih v trgovini, o odnosih med njimi in v posebnem razdelku tudi o plačah v tej gospodarski panogi. S plačami je povezano tudi vprašanje delavnika in obremenitve delavcev. Obdelano je tudi vprašanje socialne varnosti trgovcev, kamor štejemo bolniško, nezgodno in pokojninsko zavarovanje. Obvezno bolniško in nezgodno zavarovanje je bilo uvedeno takoj po prvi svetovni vojni, pokojninsko pa šele leta 1937.

Avtorica je uporabila obsežen nabor virov in literature. Dobršen del virov so gradiva zbornic in podobnih institucij ter sodni gospodarski registri. Pomemben vir so bili najrazličnejši statistični pregledi, ki so nastali v obravnavanem času. Med vire so seveda vključeni tudi različni zakonski predpisi, ki so zadevali trgovino oz. znotraj katerih je bilo moč upoštevati rešitve tudi v tr-

govini. Avtorica je obilno črpala tudi iz časopisja – tako lokalnega kot tudi trgovsko-strokovnega.

Veliko bogastvo knjige so najrazličnejše preglednice in grafi, ki kažejo določene trende v trgovini. Ne smemo spregledati tudi velikega števila fotografij, ki jih je avtorica vključila med besedilo in ki prikazujejo tako zunanost kot tudi notranjost trgovin. Slednje so še posebej zanimive, ker nam kažejo, kako drugačne so bile trgovine v prvi polovici 20. stoletja. Kdor pa želi dobiti vsaj drobec pristnega vtisa, kako je izgledala stara (vele) trgovska hiša v resnici in ne samo v muzeju, pa naj se podviza v Ljubljano in si na Prešernovem trgu privoščiti vstopiti skozi velika vhodna vrata v nekdanjo Urbančevo veleblagovnico.

Bojan Balkovec

Predstavitve monografije v Ljubljani,
21. 3. 2013 (video: youtube.com)